

- [World outlook models of modern Orthodoxy], *Materialu II Mezdunarodnoy nauchnoy konferencii "Intellekt. Lichnost. Civilizacia"*, (Donezk, 22–23 may 2003 g.), Donezk, DonGUET im. Tugan-Baranovskogo, t. 2, pp. 48–57.
14. Horuzy S.S. (1995) Isihazm kak prostranstvo filosofii [Hesyachasm as a space of philosophy], *Voprosy filosofii. Moskva*, № 9, pp. 80–95.
  15. Shevtsova V. (2010) Pravoslavie v Rossii nakanune 1917 goda [Orthodoxy in Russia on the eve of 1917], per. s angl. E. Ites i V. Shevtsov, *SPb.*, Dmitriy Bulanin, 486 p.

Стаття надійшла до редакції 4.04.2018.

Стаття прийнята 8.05.2018.

DOI: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2018.2\(30\).146553](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2018.2(30).146553)

УДК 340+322:271

Олена Золотарьова

ПРОБЛЕМИ ВІДОКРЕМЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ ВІД МОСКОВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ

Проаналізовано сучасні проблеми отримання автокефалії Української православної церкви.

Ключові слова: автокефалія, Томос, православна церква, Патріархат.

Історія Українського православ'я настільки ж драматична, як і історія Української державності. На перший погляд, з урахуванням відродження незалежності України в 1991 році, зі світської точки зору, все очевидно: справа українців самим обирати свого Патріарха [3]. Очевидно, що єдина автокефальна православна церква – це питання захисту української державності, але столітня боротьба за автокефалію УПЦ доводить, що проблема отримання незалежності від Російської православної церкви (РПЦ МП) є дуже складною, оскільки держава законодавчим шляхом не може на це вплинути, а норми церковного права щодо Томосу на автокефалію відсутні, існує лише православна церковна традиція.

Окремі проблеми становлення автокефальної УПЦ досліджували науковці О. Ігнатуша, Ю. Лінник, С. Онищук, О. Пилипенко, Л. Пилявець, С. Савойська та інші. В ІНТЕРНЕТІ з'явилося багато інформаційно-аналітичних матеріалів щодо можливості отримання Томосу на автокефалію для УПЦ [3; 4; 6; 9; 13; 15]. Проблема створення Помісної Православної Церкви в Україні наразі є дуже актуальною.

Загальновідомо, що після хрещення Київської Русі Київська митрополія була складовою частиною Константинопольського патріархату з 988 р. до 1686 р., коли вона, з точки зору багатьох Православних церков, незаконно і неканонічно була відірвана Росією від Константинополя і приєднана до Московського патріархату. До приєднання Київської митрополії до Московського патріархату вона мала права широкої автономії, і вже тоді ставилося питання про автокефальний статус УПЦ [7].

На початку ХХ століття одночасно з боротьбою за українську державність в Україні розпочався рух за автокефалію Української Православної Церкви. Загальновідомо, що в Україні у цьому русі відбувся розкол православної церкви на три окремі церкви – УПЦ Московського патріархату, яка наразі називає себе просто «УПЦ»; УПЦ Київського патріархату, що створена у 1992 році та не визнана Вселенським православ'ям як канонічна і богодухновена; Українська Автокефальна православна церква (УАПЦ), яка виникла у 1919–1921 р.р., під час Другої

світової війни вона отримала автономію від Діонісія Валединського, митрополита Польської Православної Церкви, що сама у 1924 році отримала статус автокефалії від Вселенського Патріарха Григорія VII. В 1945 році УАПЦ в Україні була знищена радянською владою, а в 1990 році відродилася [7]. Таким чином, у XX–XXI століттях Українській православній церкві не вдалося стати помісною автокефальною церквою в своїй державі. Більш того, після 1991 р. багато вірних УПЦ, бажаючи бути парафіянами *самої української церкви*, перейшло до відродженої Української греко-католицької церкви (УГКЦ).

Спроба українського народу, з його переважно європейською ментальністю, отримати справжню політичну, економічну, енергетичну, культурну та духовну незалежність від Росії призвела до Акту незалежності України 24 серпня 1991 р., підтверженого Всеукраїнським референдумом 1 грудня 1991 р., до двох масових революцій – Помаранчевої та Революції Гідності – як всенародного повстання проти викривлення волі українців обирати Президента та європейський шлях розвитку, до анексії Криму і сучасної неоголошеної «гібридної» війни проти України. Слід об'єктивно відмітити, що в період цих революцій та на початку війни на Донбасі ієреї УПЦ МП проводили відкриту антиукраїнську та антиконституційну агітацію, як у стінах храмів, так і на масових заходах; щодо деяких з них було відкрито кримінальні провадження за протиправні дії. В цих умовах гостріше актуалізувалося питання про відокремлення УПЦ від Московського патріархату.

Безумовно, релігійні об'єднання є елементом політичної системи суспільства і певним чином впливають на внутрішньодержавні справи. Конституція України [5] і Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» [12] гарантують свободу совісті та рівноправність громадян незалежно від їх ставлення до релігії, відокремлення церкви від держави та школи від церкви. І хоча цей Закон встановлює, що релігійні організації не беруть участі у діяльності політичних партій і не ведуть агітації, УПЦ МП нещодавно підтримувала виключно одну політичну партію і фактично вела агітацію за проросійського кандидата у Президенти України.

Прихильники автокефалії відмічають, що підстави для надання Томосу УПЦ про автокефалію ідентичні польському варіанту 1924 року. Згідно з текстом Томосу Вселенської Константинопольської Патріархії про автокефалію Польської православної церкви від 13 листопада 1924 року вперше після 1686 року, коли древня Київська Митрополія протиправно була приєднана до Московського патріархату, Вселенська Константинопольська Патріархія офіційно заперечила чинність цього приєднання [8]. Втім, ми вважаємо очевидними складнощі, які відрізняють ситуацію з Томосом в

Україні та Польщі. По-перше, відтоді Константинопольський Патріарх довготривалий час не вказував на неканонічність приєднання української церкви до Московського патріархату, і на цьому, зокрема, наполягають представники Московського патріархату [13]. По-друге, Вселенське православ'я завжди виступає проти схизми, тобто, УПЦ має бути єдиною в Україні. Гібридним шляхом РПЦ протистоїть автокефалії УПЦ МП, що є сьогодні її автономією, і одна з рис цих гібридних заходів – скасування в назві УПЦ слів «Московського патріархату» або «автономна у складі РПЦ», з метою зробити вигляд, що це єдина канонічна саме Українська церква.

З метою примусити РПЦ не втручатися у внутрішні справи України, не агітувати проти держави Україна – у Верховній Раді України зареєстровано два законопроекти – № 4511 і № 5309, які з 2016 р. так і не було прийнято. У законопроекті № 4511 «Про особливий статус релігійних організацій, керівні центри яких знаходяться в державі, яка визнана Верховною Радою України державою-агресором», передбачено, що з цими релігійними організаціями держава укладає відповідні договори (угоди) щодо особливого статусу цих організацій [11]. Проте Головне науково-експертне управління запропонувало відхилити законопроект, оскільки пропозиція законопроекту щодо надання «особливого статусу» з боку держави для одних релігійних організацій може розцінюватись як втручання держави у діяльність церкви і порушує принцип рівності. Крім того, чинним кримінальним законодавством вже передбачена відповідальність за посягання на територіальну цілісність і недоторканність України [2]. З аналогічних причин Головне науково-експертне управління запропонувало відхилити [1] і законопроект № 5309 «Про внесення змін до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» щодо назви релігійних організацій (об'єднань), які входять до структури (є частиною) релігійної організації (об'єднання), керівний центр (управління) якої знаходиться за межами України в державі, яка законом визнана такою, що здійснила військову агресію проти України та/або тимчасово окупувала частину території України» [10]. Тобто, де-юре питання заборони впливу церкви, що керується з-за кордону, на внутрішні справи України вже врегульовано існуючим законом.

Проте, як бачимо, де-факто РПЦ і прямо, й опосередковано проводить агітацію за так зв. «русский мир». Наприклад, нещодавно російське видання «Православие и мир» надрукувало інтерв'ю із членом Синоду Вселенської патріархії та прихильником української автокефалії митрополитом Пруським Елпідифором, з якого повикидало небажані для себе цитати [6]. Митрополит Елпідифор вважає, що є усі підстави надання автокефалії УПЦ, оскільки норми щодо цієї процедури у церковному праві точно не прописані,

а існує усталена церковна традиція: надання автокефалії помісній церкві належить виключно до юрисдикції та відповідальності Вселенського патріархату і Синоду Константинопольського; щоб стати автокефальною, церква має бути у незалежній країні, а про автокефалію мають звернутися з проханням і держава, і помісна церква. Патріархат також визначатиме, чи ця помісна церква є зрілою організаційно та духовно, аби бути представленою у «всеправославному тілі». Представник Вселенського патріархату (ВП) вважає, що українська церква потерпає від розколу власне через те, що Москва уникає діалогу, а не навпаки. ВП зазначає: Московська церква є дочкою української церкви, бо християнізація Русі (росів, не росіян), тобто сьгоднішніх українців, відбулася при Св. Володимирі, як би територія нинішньої України тоді не називалася [6]. Однак, автокефальна церква має бути визнана також іншими церквами, має налагодити комунікацію, листування, її мають поставити в диптихи..

22 квітня 2018 р. Святий і Священний Синод Вселенського патріархату прийняв до розгляду Звернення від Президента України до Вселенського Патріарха Варфоломія про надання Томосу про автокефалію Православній Церкві в Україні, Постанову Верховної Ради України на підтримку цього звернення, а також звернення ієрархів українських православних церков – Патріарха УПЦ КП Філарета та Митрополита УАПЦ Макарія з підписами усіх архієреїв УПЦ Київського патріархату та УАПЦ [4]. Також відомо, що частина архієреїв та священників УПЦ МП, ім'я яких не розкриваються, також підтримують цю ідею. Синодом Вселенського патріархату прийнято рішення про початок процедур, необхідних для надання автокефалії Православній Церкві в Україні. Президент України зазначає, що за історичною, духовною та державною справедливістю Україна виборолла і заслужила право мати Українську Помісну Церкву [9]. Крім УПЦ, подібний Томос наразі очікує і Північна Македонія. Історія свідчить, що процедура надання Томосу на автокефалію є непростю, довготривалою. Так, процес підписання Томосу для Православної церкви в Польщі розтягнувся на період із 1922-го по 1924-й роки.

Отже, аналіз показує, що з'явилися підстави очікувати, що Томос УПЦ таки отримує. Це рішення не є очевидним, оскільки окремі автокефальні православні церкви, підтримуючи аргументи РПЦ, висловилися проти чи взяли нейтралітет, зокрема Олександрійська, Сербська, Грузинська та Польська Православні церкви. Втім, той мінімум правових засад для отримання автокефалії, який був можливий на сьогоднішній день з боку Української держави, повністю використаний. А клопотання саме державних органів щодо автокефалії церкви – це давня вимога Константинопольського патріархату. Таким чином, Україні залишилось

почекати рішення Вселенського Патріарху Варфоломія I, провести Об'єднавчий Собор УПЦ КП, УАПЦ і частини УПЦ МП, інтронізацію Патріарха, сформувати нові церковні громади вірян та вжити заходів, щоби трансформації громад та ймовірний перехід будівель храмів відбувалися мирним шляхом.

Список використаної літератури

1. Висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» щодо назви релігійних організацій (об'єднань), які входять до структури (є частиною) релігійної організації (об'єднання), керівний центр (управління) якої знаходиться за межами України в державі, яка законом визнана такою, що здійснила військову агресію проти України та/або тимчасово окупувала частину території України» (реєстр. № 5309 від 26.10.2016 р.): Законопроект № 5309: веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60346 (дата звернення: 12.06.2018).
2. Висновок на проект Закону України «Про особливий статус релігійних організацій, керівні центри яких знаходяться в державі, яка визнана Верховною Радою України державою-агресором» (реєстр. № 4511 від 22.04.2016 р.): Законопроект № 4511: веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58849 (дата звернення: 12.06.2018).
3. К чему приведет отсоединение украинской церкви от Московского патриархата: веб-сайт. URL: <https://news.join.ua/themes/1581545-my-ne-boimsja-poroshenko-ob-u-grozah-rf-iz-za-vozmozhnogo-otsoedinenija-ukrainskoj-cerkvi-ot-moskovskogo-patriarhata/?gclid=CjwKCAjw>.
4. Коммюнике Святого и Священного Синода (22.04.2018): Офіційний сайт Вселенського Патріархату: веб-сайт. URL: <http://www.ec-patr.org/docdisplay.php?>
5. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 12.06.2018).
6. Московська церква – донька Української: як у Росії приховали та перебрехали слова грецького ієрарха: веб-сайт ТСН. URL: <https://tsn.ua/svit/moskovska-cerkva-donka-ukrayinskoyi-yak-u-rosiyi-prihovali-ta-perebrehali-slova-greckogo-iyerarha-1185006.html>
7. Офіційний сайт УАПЦ: URL: <http://church.net.ua/>
8. Патріарший і Синадально-Канонічний Томос Вселенської Константинопольської Патріархії від 13 листопада 1924 року та його значення в історії Української Церкви. Київське православ'я. Міжнародний науковий проект: веб-сайт. URL: <http://kyiv-pravosl.info/2013/05/29/patriarshyj-i-synodalno-kanonichnyj-tomos-vselenskoji-konstantynopolskoji-patriarhiji-vid-13-lystopada-1924-roku-ta-johoznachennya-v-istoriji-ukrajinskoji-tserkvy/>
9. Президент наголошує, що українська православна церква є «матір'ю» для російської церкви: веб-сайт УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/politics/>

- 10092269-patriarh-avtokefalnoji-pravoslavnoji-cerkvi-obiratimetsya-v-ukrajini-poroshenko.html.
10. Про внесення змін до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» щодо назви релігійних організацій (об'єднань), які входять до структури (є частиною) релігійної організації (об'єднання), керівний центр (управління) якої знаходиться за межами України в державі, яка законом визнана такою, що здійснила військову агресію проти України та/або тимчасово окупувала частину території України: Законопроект № 5309: веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60346 (дата звернення: 12.06.2018).
  11. Про особливий статус релігійних організацій, керівні центри яких знаходяться в державі, яка визнана Верховною Радою України державою-агресором: Законопроект № 4511: веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58849 (дата звернення: 12.06.2018).
  12. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 № 987-ХІІ. Визнання неконституційними окремих положень від 08.09.2016, підстава v006p710-16.
  13. Синод наголосив на недопустимості втручання держави у внутрішні справи Церкви // Українська Православна Церква. Синодальний інформаційно-просвітницький відділ УПЦ: веб-сайт. URL: <http://news.church.ua/2018/03/14/sinod-nagolosiv-na-nedopustimosti-vtruchannya-derzhavi-u-vnutrishni-spravi-cerkvi>.

Елена Золотарёва

ПРОБЛЕМЫ ОТДЕЛЕНИЯ УКРАИНСКОЙ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ ОТ МОСКОВСКОГО ПАТРИАРХАТА

Проанализированы современные проблемы получения автокефалии Украинской православной церкви.

Ключевые слова: автокефалия, Томос, православная церковь, Патриархат.

Olena Zolotarova

PROBLEMS OF SEPARATION UKRAINIAN ORTHODOX CHURCH FROM THE MOSCOW PATRIARCHATE

The modern problems of obtaining autocephaly of the Ukrainian Orthodox Church are analyzed. The centennial struggle for autocephaly of the UOC proves that the problem of obtaining independence from the Russian Orthodox Church if the Moscow Patriarchate (ROC MP) is very complicated, both according to the legislation of Ukraine and the canons of the church law. The Kyiv metropolis was an integral part of the Patriarchate of Constantinople from 988 to 1686, when it was, from the point of view of many Orthodox churches, illegally and not canonically annexed to the Moscow Patriarchate.

In this movement the Orthodox Church was divided into three separate churches – the UOC of the Moscow Patriarchate (UOC-MP), which now calls itself simply «the UOC»; UOC of the Kyiv Patriarchate (KP), established in 1992 and not recognized by the Ecumenical Orthodoxy as canonical and God-inspired, and The Ukrainian Autocephalous Orthodox Church (UAOC), which arose in 1919-1921. It should be noted that in the period of the Ukrainian Revolutions of 2004 and 2014 and at the beginning of the war in the Eastern Ukraine, the hierarchs of the UOC-MP organized an open anti-Ukrainian and anti-constitutional campaign, both behind the walls of temples, and at mass events. During the presidential election, this church illegally campaigned for one a pro-Russian Candidate only. In these conditions, the question of the separation of the UOC from the Moscow Patriarchate became more pressing and urgent.

Proponents of autocephaly point out that the grounds for granting UOC Tomos for autocephaly are identical to that of the Polish version of 1924. However, we consider the obvious difficulties that distinguish the situation with Orthodoxy in Ukraine, compared with the UOC of Poland. In order to make the Russian Orthodox Church not to interfere in the internal affairs of Ukraine, not to agitate against the state of Ukraine, include in the name of the UOC the phrase that it is an Orthodox Church in Ukraine with a center abroad – in the Verkhovna Rada of Ukraine two bills – No. 4511 and No. 5309, which since 2016 it was never accepted, because they duplicate the existing Law and contradict Art. 35 of the Constitution. However, as we see, de facto the ROC (MP), directly and indirectly, is campaigning for so-called – «Russian World». For example, just recently the Russian edition of «Orthodoxy and World» published an interview with a member of the Synod of the Ecumenical Patriarchate and a supporter of Ukrainian autocephaly by the Metropolitan of Prussia Elpidophor, from which the publication dropped unwanted phrases.

On April 22, 2018, the Holy Synod of the Ecumenical Patriarchate adopted a petition from the President of Ukraine Petro Poroshenko to the Ecumenical Patriarch Bartholomew to give Tomos on autocephaly to the Orthodox Church in Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine Resolution in support of this appeal, and the appeal of the hierarchs of the Ukrainian Orthodox churches – KP and UAOC and some of the ĪPs. Similar Tomos is now awaiting northern Macedonia. History shows that the procedure for the delivery of Tomos for autocephaly is not easy, long-term.

The analysis shows that, despite the difficulties of securing the separation of the Ukrainian Orthodox Church from the Moscow Patriarchate by legislative means, there are grounds to expect that the UOC of Tomos would be still

received. This decision is not obvious, since some autocephalous Orthodox churches against it and support arguments of the Russian Orthodox Church. The petition of the state authorities concerning the autocephaly of the church is a long-standing claim by the Patriarchate of Constantinople. Thus, Ukraine has to wait for the decision of the Ecumenical Patriarch Bartholomew I to hold the Unifying Synod.

Keywords: autocephaly, Tomos, Orthodox Church, Patriarchate.

References

1. Visnovok na proekt Zakonu Ukrayini «Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrayini «Pro svobodu sovisti ta religiyini organizatsiyi» schodo nazvi religiyinih organizatsiy (ob'ednan), yaki vhodyat do strukturi (e chastinoyu) religiyinoyi organizatsiyi (ob'ednannya), kerivniy tsentr (upravlinnya) yakoyi znahoditsya za mezhami Ukrayini v derzhavi, yaka zakonom viznana takoyu, scho zdiysnila viyskovu agresiyu proti Ukrayini ta/abo timchasovo okupuvala chastinu teritoriyi Ukrayini» (reestr. № 5309 vid 26.10.2016 r.): *Zakonoproekt № 5309* [Conclusion on the draft Law of Ukraine «On Amendments to the Law of Ukraine» On Freedom of Conscience and Religious Organizations regarding the names of religious organizations (associations) that are part of a religious organization (association), a management center (control) of which is located outside Ukraine in the state, which is recognized by law as having carried out military aggression against Ukraine and / or temporarily occupied part of the territory of Ukraine» (Reg. № 5309 dated October 26, 2014): Draft Law No. 5309]: *veb-sayt*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60346 (data zvernennya: 12.06.2018).
2. Visnovok na proekt Zakonu Ukrayini «Pro osobliivy status religiyinih organizatsiy, kerivniy tsentri yakih znahodyatsya v derzhavi, yaka viznana Verhovnoyu Radoyu Ukrayini derzhavoyu-agresorom» (reestr. № 4511 vId 22.04.2016 r.): *Zakonoproekt № 4511* [Conclusion on the draft Law of Ukraine «On the special status of religious organizations, the leading centers of which are in the state recognized by the Verkhovna Rada of Ukraine an aggressor state» (Reg. No. 4511 dated April 22, 2016): Draft Law No. 4511]: *veb-sayt*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58849 (data zvernennya: 12.06.2018)
3. K chemu privedet otsoedinenie ukrainskoy tserkvi ot Moskovskogo patriarhata [What will the separation of the Ukrainian church from the Moscow Patriarchate lead to?]: *veb-sayt*. URL: <https://news.join.ua/themes/1581545-my-ne-boimsja-poroshenko-ob-ugrozah-rf-iz-za-vozmozhnogo-otsoedinenija-ukrainskoj-cerkvi-ot-moskovskogo-patriarhata/>

- ?gclid=CjwKCAjw68zZBRAnEiwACw0eYRCMAbN6mpPJMjisSZKrfDg3.XtjY4luKH783IW5xXY2BoCokgQAvD_BwE.
4. Kommyunike Svyatogo i Svyaschennogo Sinoda (22.04.2018): *Ofitsiyinyi sayt Vselenskogo Patriarhatu* [The Communion of the Holy and Sacred Synod (22/04/2018): The official site of the Ecumenical Patriarchate]: *veb-sayt*. URL: <http://www.ec-patr.org/docdisplay.php?lang=gr&id=2475&tla=gr>.
  5. Konstitutsiya Ukrayini: Zakon vid 28.06.1996 № 254k/96-VR [The Constitution of Ukraine]: URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>.
  6. Moskovska tserkva – donka Ukrayinskoyi: yak u Rosiyi prihovali ta perebrehali slova gretskogo ierarha [Moscow church – daughter of Ukrainian: how in Russia concealed and interrupted the words of the Greek hierarch]: *veb-sayt TSN*. URL: <https://tsn.ua/svit/moskovska-cerkva-donka-ukrayinskoyi-yak-u-rosiyi-prihovali-ta-perebrehali-slova-greckogo-iyerarha-1185006.html>
  7. *Ofitsiyinyi sayt UAPTs* [Official site of the UAOC]: URL: <http://church.net.ua/>
  8. Patriarshiy i Sinodalno-Kanonichniy Tomos Vselenskoyi Konstantinopolskoyi Patriarhiyi vid 13 listopada 1924 roku ta yogo znachennya v istoriyi Ukrayinskoyi Tserkvi. Kiyivske pravoslav'ya. Mizhnarodniy naukoviy proekt [Patriarchal and Synodal-Canonical Tomos of the Ecumenical Patriarchate of Constantinople dated November 13, 1924, and its significance in the history of the Ukrainian Church. Kiev Orthodox Church. International scientific project]: *veb-sayt*. URL: <http://kyivpravosl.info/2013/05/29/patriarshiy-i-synodalno-kanonichnyi-tomos-vselenskoji-konstantynopolskoji-patriarhiji-vid-13-lystopada-1924-roku-ta-joho-znachennya-v-istoriji-ukrajinskoji-tserkvy/>
  9. Prezident nagoloshue, scho ukrayinska pravoslavna tserkva e «matl'yu» dlya rosiyskoyi tserkvi [The President emphasizes that the Ukrainian Orthodox Church is the «mother» for Russian]: *veb-sayt UNIAN*. URL: <https://www.unian.ua/politics/10092269-patriarh-avtokefalnoji-pravoslavnoji-cerkvi-obiratimetsya-v-ukrajini-poroshenko.html>
  10. Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrayini «Pro svobodu sovisti ta religiyini organizatsiyi» schodo nazvi religiyinih organizatsiy (ob'ednan), yaki vhodyat do strukturi (e chastinoyu) religiyinoyi organizatsiyi (ob'ednannya), kerivniy tsentr (upravlinnya) yakoyi znahoditsya za mezhami Ukrayini v derzhavi, yaka zakonom viznana takoyu, scho zdiysnila viyskovu agresiyu proti Ukrayini ta/abo timchasovo okupuvala chastinu teritoriyi Ukrayini: *Zakonoproekt № 5309* [On Amendments to the Law of Ukraine «On Freedom

of Conscience and Religious Organizations» regarding the names of religious organizations (associations) that are part of a religious organization (association), the governing center of which is located in borders of Ukraine in a state that has been recognized by law as having committed military aggression against Ukraine and/or temporarily occupied part of the territory of Ukraine: Draft Law № 5309]: *veb-sayt*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60346 (data zvernennya: 12.06.2018).

11. Pro osobliviy status religiynih organizatsiy, kerivni tsentri yakih znahodyatsya v derzhavi, yaka viznana Verhovnoyu Radoyu Ukrayini derzhavoyu-agresorom: *Zakonoproekt № 4511* [About the special status of religious organizations, the leading centers of which are in the state, which is recognized by the Verkhovna Rada of Ukraine as an aggressor state: Draft Law No. 4511]: *veb-sayt*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=588491 (data zvernennya: 12.06.2018).
12. Pro svobodu sovisti ta religiyini organizatsiyi: *Zakon Ukrayini vid 23.04.1991 № 987-XII*. [On Freedom of Conscience and Religious Organizations]. *Viznannya nekonstitutsiyrimi okremih polozhen vid 08.09.2016, pidstava v006p710-16. Vidomosti Verhovnoyi Radi URSR (VVR). 1991. № 25. St. 283.*
13. *Sinod nagolosiv na nedopustimostI vtruchannya derzhavi u vnutrIshniI spravi tserkvi // Ukrayinska Pravoslavna Tserkva. Sinodalniy Informatsiyno-prosvitnitskiy vidil UPTs* [The Synod emphasized the inadmissibility of state interference in the internal affairs of the Church]: *veb-sayt*. URL: <http://news.church.ua/2018/03/14/sinod-nagolosiv-na-nedopustimosti-vtruchannya-derzhavi-u-vnutrishni-spravi-cerkvi>.

Стаття надійшла до редакції 18.06.2018.

Стаття прийнята 24.06.2018.

DOI: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2018.2\(30\).146554](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2018.2(30).146554)

УДК 21:23

Вячеслав Рубский

АНТИНОМИЧНОСТЬ РЕЛИГИОЗНОЙ ТРАДИЦИИ

Статья посвящена рассмотрению эпистемологических проблем религиозной традиции. В статье фиксируется антиномичность модели передачи Откровения в авраамических религиях. Автор обращает внимание на невозможность прерывания традиции ввиду её архитектурности, а с другой стороны – невозможности её передачи ввиду гносеологического и антропологического разрыва между основными агентами религиозной традиции.

Ключевые слова: *религиозная традиция, эпистемология, парадигма, антиномия, аутентичность, ритуал.*

Религиозный традиционализм представляет себя аутентичным представителем древней мудрости, в большей или меньшей степени переводимой на язык современности. Однако в механизме передачи и прерывания предыдущей традиции есть значительные проблемы, делающие, по существу, невозможными ни передачу собственной, ни прерывание чуждых традиций. «Чуждых» возьмём в кавычки, так как все они при религиозном анализе оказываются также и собственными положениями традиции.

Анализ последних исследований. Проблемой механизма аутентичной передачи Откровения богословы авраамических религий занимались с самого начала её формирования. Но эпистемологически этот вопрос является нерешённым. В христианстве аутентичность преемства истины отстаивал уже ап. Павел, доказывая в посланиях, что имеет право говорить от лица апостолов. Тертуллиан, свт. Ириней Лионский и преп. Викентий Лиринский также вносили свой вклад в построение когерентной теории христианской традиции.

Один из долговечных аргументов в поддержку аутентичной традиции – фактор апостольской преемственности. Это был качественный аргумент Иридея против гностиков, так как основывался на гностической же посылке о сокровенности знаний, передаваемых старейшинами друг другу. Логика аргумента: так как у оппонентов нет преемственности, то истинный гнозис, по определению, не может принадлежать им. Однако, без практики эзотерического знания логика аргумента перестаёт работать.

Среди богословских публикаций последних лет тема передачи Откровения содержательно рассматривается в первой книге двухтомника «Православие» (2016) митр. Илариона (Алфеева) [6]. Также обращает на себя внимание серия работ К. А. Матакова «Православие и протестантизм: